

KOBIETY I MĘŻCZYŹNI NA EMERYTURZE – POLSKI KONTEKST KULTUROWO-SPOŁECZNY NA POCZĄTKU XXI WIEKU

SAWA-CZAJKA ELŻBIETA

Słowa kluczowe

Zmiany w działalności gospodarczej kobiet. Zaangażowanie osób starszych w życie społeczne. Korzystanie z nowoczesnych technologii. Twórcze spędzanie czasu.

Key words

Changes in economic activities of women. Involvement of elder people in social life. Using of contemporary technologies. Creative spending of time.

Inicjatywa napisania niniejszego tekstu jest związana z kilkoma interesującymi wydarzeniami, które nieco wcześniej zachęciły autorkę do zastanowienia się jak w rzeczywistości wygląda życie polskich kobiet i mężczyzn na emeryturze. Były to:

1. Dyskusja wokół podwyższenia wieku emerytalnego w Polsce w związku zarówno z kryzysem gospodarczym jak i w ogóle problemami systemów emerytalnych w większości krajów europejskich.
2. Praktyczny brak dla osób powyżej 50 roku życia ofert pracy, spędzania wolnego czasu, kosmetyków, aktywności politycznej, itd.
3. Działalność Pani Jolanty Guzowskiej i Pana Jacka Mrocza, którzy swoją aktywnością zarażają także sporo młodsze osoby.
4. „Raport” w świątecznym numerze tygodnika „Polityka” poświęcony młodości i starości.

Obecny świat nie jest nazbyt przyjazny ludziom starszym. Wydaje się, że istnieje pewnego rodzaju społeczne oczekiwanie na to, aby ustąpili jak najszybciej miejsca młodym, którzy muszą pracować, zdobywać kolejne stanowiska, realizować się zawodowo. Jeszcze nie tak dawno, zaraz po przemianach społeczno-politycznych lat 90-tych, granicą przydatności zawodowej było 40, a nawet 30 lat bowiem zmieniające się warunki gospodarcze wymagały nowych umiejętności, których nie gwarantowała rutynowa praca w realnym socjaliźmie. Stąd pojawiły się kariery 30-latków kierujących dużymi firmami lub tworzących własne przedsiębiorstwa. Część tych karier okazała się nad wyraz krótkotrwała, inne przetrwały próbę czasu. W nowej sytuacji gospodarczej szczególnie trudna była sytuacja kobiet, które jako pierwsze traciły pracę zupełnie niezależnie od kompetencji czy doświadczenia zawodowego. Swojego rodzaju fenomenem stało się wówczas samozatrudnienie kobiet i podejmowanie przez nie działalności gospodarczej. Jako przyczyny podejmowania pracy na własny rachunek kobiety wskazywały:

- dążenie do poprawy sytuacji materialnej,

- potrzebę niezależności i wykorzystywania własnych kwalifikacji oraz chęć uniezależnienia się od często niekompetentnych szefów,
- obawę przed utratą pracy lub jej utratę i niemożliwość znalezienia nowego zatrudnienia.

Na podjęcie działalności gospodarczej decydowały się najczęściej kobiety w wieku 35-45 lat z wykształceniem zawodowym i wyższym. Część podejmujących działalność gospodarczą kobiet pozbawiona była jakiegokolwiek pomocy rodzinnej – ok. 30% to kobiety samotne z dziećmi.¹

Kobiety zaczęły zakładać własne firmy chcąc uniezależnić się od sytuacji, w których szefowie – mężczyźni decydują o ich awansie lub zarobkach. Jak już wspomniano, niebagatelną przyczyną takiej sytuacji, było też bezrobocie, które w pierwszym okresie transformacji w znacznie większym stopniu dotknęło kobiety, z których te po 40-tce pozostawały praktycznie bez szans na zatrudnienie.² Po rozpoczęciu procesu transformacji ustrojowej udział kobiet wśród przedsiębiorców systematycznie rósł: od 27% w 1989 roku do nawet 40,2% w 1998 roku. Potem zaczął maleć, lecz wartość przeciętna udziału kobiet wśród samozatrudnionych, wynosząca dla lat 1990-97 ok. 34% była na tle krajów Unii Europejskiej wysoka.³ Kobiety są jednak najczęściej właścicielkami firm małych i rodzinnych, rzadko trafiają na listy najbogatszych Polaków. Interesujący jest też socjologiczny opis tej grupy nazywanej „businesswomen”. Ponad połowa to kobiety pomiędzy 40 a 49 rokiem życia, z których większość ma wyższe wykształcenie. Jako motywy zakładania własnej firmy podawały najczęściej: „ potrzebę godziwych zarobków, lęk przed bezrobociem, potrzebę niezależności oraz chęć sprawdzenia się w życiu”.⁴

Związana z emeryturą zmiana sposobu życia w większości krajów Europy Środkowowschodniej oznacza w ogóle brak aktywności, zwłaszcza mężczyzn, którzy często nie umieją zagospodarować wolnego czasu. W nieco innej sytuacji są kobiety, które także w czasie aktywności zawodowej zazwyczaj miały dodatkowe obowiązki rodzinne. Ich przejście na emeryturę bywa skwapliwie wykorzystywane przez młodsze pokolenia do prowadzeniu domu czy opieki nad dziećmi. Poradnictwo rodzinne i funkcjonowanie rodziny, w tym

¹ RAPORT na IV Światową Konferencję Narodów Zjednoczonych W Sprawach Kobiet – Pekin 1995, Warszawa 1995, s. 68

² Por. E. Sawa-Czajka, *Women's organizations in Poland after 1989* w: *Political Science Yearbook*, Lublin 1994, s. 131-141

³ www.kulturaihistoria.umcs.lublin.pl, 08.07.2008 r.

⁴ E. Nowakowska, *Kobiety na biegunach*, „Polityka”, nr 16/1995, s. 3.

rodziny wielopokoleniowej, to ważny problem społeczny i badawczy, któremu w polskiej literaturze poświęcono sporo miejsca.⁵

Polskie prognozy demograficzne zwracają uwagę na to, że liczba osób w wieku produkcyjnym spadnie z 27 mln. dziś do 23 mln w 2035 roku, co oznacza 15% spadek liczby osób pracujących w ciągu 25 lat. W tym czasie liczba osób w wieku emerytalnym wzrośnie o 65 %.⁶ Konsekwencją takiej sytuacji będzie m.in. podwyższenie podatków z przeznaczeniem na utrzymanie coraz dłużej żyjących osób w wieku emerytalnym. Może to rodzić konflikty pomiędzy starszym i młodszym pokoleniem. Zdaniem Joanny Cieśli z tygodnika „Polityka” osoby młode i stare inaczej mieszkają, inaczej żyją i bardzo rzadko pracują wspólnie. W Polsce jedynie 5,8 % osób w wieku powyżej 60 lat pracuje zawodowo.⁷ Przekłada się to także na brak nadążania za rozwojem technologicznym choćby w postaci posługiwania się komputerem, komórką, internetem. Wg danych Ośrodka Badania Opinii Publicznej 73 % osób w wieku 60-80 lat nigdy nie używało komputera, 65 % nigdy nie wysłało smsa.⁸ Pomimo pojawiających się wcześniej postulatów zwracających uwagę na konieczność dostosowania komórek do potrzeb ludzi starszych poprzez np. zwiększenie ekranów i klawiszy telefonów komórkowych dopiero na wniosek związanego z kościołem rzymskokatolickim Radia Maryja jeden z operatorów sieci komórkowych rozpoczął produkcję takich aparatów. Wydaje się, że poza Ojcem Rydzykiem i jego Radiem Maryja nie istnieje poważna oferta społeczna, ani polityczna dla osób w wieku poprodukcyjnym. Po 1989 roku społeczność osób w wieku emerytalnym bardzo się spolaryzowała. Grupa ta dodatkowo podlegała ogromnej krytyce w związku z ogólnie krytycznym stosunkiem do okresu realnego socjalizmu. Nowe władze często deprecjonowały wartość pracy i działań osób wówczas przechodzących na emeryturę, które całe dorosłe życie, nie z własnej przecież woli, przepracowały w kraju socjalistycznym. Polaryzacja społeczna w tej grupie miała źródła w stosunku do przeszłości. Znaczna część osób wsparła wówczas formacje lewicowe (postkomunistyczne występujące pod różnymi nazwami: Socjaldemokracja Rzeczypospolitej, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Pracy). Był to swojego rodzaju protest przeciwko już odczuwanym reformom kapitalistycznym oraz krytycznej ocenie życia w Polsce

⁵ Por. M.Dudek, *Wokół etyki niesienia pomocy psychologiczno-pedagogicznej* (w:) *Annales. Etyka w życiu gospodarczym*. Wydaw. Salezjańska Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania, Łódź 2008, t. 11, nr 2, s. 45-52; por. także: M.Dudek, *Edukacja rodziców w świetle doświadczeń pracy poradni psychologiczno-pedagogicznej z rodziną* (w:) Opozda D. [red]: *Rodzicielstwo. Wybrane zagadnienia kontekstów edukacyjnych*. Wydaw. KUL, Lublin, 2007, s. 347-356.

⁶ J. Cieśla, *O odpychaniu i przyciąganiu się młodości i starości*, „Polityka”, nr 15/52, s. 46

⁷ Tamże

⁸ Tamże, s. 47

socjalistycznej. Ta część społeczeństwa – elektorat lewicowy szacowany do początku XXI wieku na ok. 20 % wspomagał sukcesy wyborcze lewicy w latach 90-tych i zwycięstwo wyborcze w 2001 roku. Rozczarowanie lewicowymi rządami spowodowało klęskę tej formacji - szacunki poparcia są obecnie na granicy prognozy wyborczej. Również obecne działania tej formacji, zwłaszcza nominacja kandydata w przyszłorocznych wyborach prezydenckich Jerzego Szmajdzińskiego absolutnie nie charyzmatycznego wicemarszałka Sejmu jest kolejnym błędem, którego konsekwencją może być zniknięcie lewicy z parlamentu w związku z brakiem społecznie oczekiwanej oferty programowej. W tym przypadku bazowanie na tzw. "twardym elektoracie" jest zgodą na powolne umieranie lewicy, co zresztą już się chyba rozpoczęło o czym świadczy zawieszenie w grudniu 2009 roku wydawania partyjnego dziennika „Trybuna” (wydawanego od 1948 r., w okresie socjalizmu jako „Trybuna Ludu”).

Drugi biegun osób w wieku emerytalnym stanowi środowisko związane z toruńskim Radiem Maryja. Jego twórca ks. Tadeusz Rydzyk zaoferował tej grupie program ksenofobiczny, w istocie antysemitki i antyeuropejski. Trafiał, niestety, na podatny grunt osób samotnych (co piąta osoba powyżej 60 roku czuje się samotna, a 800 osób starszych rocznie popełnia w Polsce samobójstwo⁹), dla których Rodzina Radia Maryja jest rzeczywistą wspólnotą, w której czują się potrzebni i dowartościowani. Stanowią również zdyscyplinowany elektorat głosujący na wspieranych przez radio kandydatów.

Osoby starsze niezbyt często biorą czynny udział w wyborach. Wśród wybranych w 2001 roku Senatorów ilość osób w wieku 60 i więcej lat wynosiła 30, co stanowiło 30 %, w 2007 r. tylko 19 osób (19%).¹⁰

Ilość kandydatów do Senatu w wieku 60 lat i więcej w wyborach 2005 i 2007 roku wykazywała tendencję malejącą z 25,69% w 2005 do 19,48 % w roku 2007 (tab. 1 i 2).

⁹ Tamże, s. 47

¹⁰ Autorka nie dysponuje szczegółowymi danymi dotyczącymi wyborów do Sejmu w 2001 roku.

Tab. 1. Wybory w 2005 r.: Senat

VI. Liczba kandydatów w przedziałach wiekowych						
w wieku	liczba kandydatów	% ogółem	kobiety		mężczyźni	
			liczba	%	liczba	%
30 - 39	51	8.19	10	1.61	41	6.58
40 - 49	154	24.72	19	3.05	135	21.67
50 - 59	258	41.41	46	7.38	212	34.03
60 - 69	127	20.39	19	3.05	108	17.34
70 i więcej	33	5.30	5	0.80	28	4.49
ogółem	623	100.00	99	15.89	524	84.11

Źródło: www.pkw.gov.pl, 30.12.2009 r.

Tab. 2. Wybory w 2007 r.: Senat

. Liczba kandydatów w przedziałach wiekowych						
w wieku	liczba kandydatów	% ogółem	kobiety		mężczyźni	
			liczba	%	liczba	%
30 - 39	57	14.81	7	1.82	50	12.99
40 - 49	105	27.27	9	2.34	96	24.94
50 - 59	148	38.44	20	5.19	128	33.25
60 - 69	71	18.44	9	2.34	62	16.10
70 i więcej	4	1.04	1	0.26	3	0.78
ogółem	385	100.00	46	11.95	339	88.05

Źródło: www.pkw.gov.pl, 30.12.2009 r.

W wyborach do Sejmu w 2005 r. 9,68% kandydatów miało 60 i więcej lat. (tab. nr 3)

Tab. 3. Wybory do Sejmu w 2005 r.

VI. Liczba kandydatów w przedziałach wiekowych						
w wieku	liczba kandydatów	% ogółem	kobiety		mężczyźni	
			liczba	%	liczba	%
21 - 29	1877	17.61	565	5.30	1312	12.31
30 - 39	1863	17.48	429	4.03	1434	13.45
40 - 49	2948	27.66	705	6.61	2243	21.05
50 - 59	2938	27.57	707	6.63	2231	20.93
60 - 69	834	7.83	180	1.69	654	6.14
70 i więcej	198	1.86	26	0.24	172	1.61
ogółem	10658	100.00	2612	24.51	8046	75.49

Źródło: www.pkw.gov.pl¹¹

W Wyborach do Sejmu w 2007 roku 9,53 % kandydatów miało 60 i więcej lat (tab. nr 4)

Tab. 4. Wybory do Sejmu w 2007 r.

VI. Liczba kandydatów w przedziałach wiekowych						
w wieku	liczba kandydatów	% ogółem	kobiety		mężczyźni	
			liczba	%	liczba	%
21 - 29	876	14.16	261	4.22	615	9.94
30 - 39	1190	19.23	265	4.28	925	14.95
40 - 49	1624	26.25	358	5.79	1266	20.46
50 - 59	1907	30.82	437	7.06	1470	23.76
60 - 69	524	8.47	98	1.58	426	6.89
70 i więcej	66	1.07	9	0.15	57	0.92
ogółem	6187	100.00	1428	23.08	4759	76.92

Źródło: www.pkw.gov.pl

Do Sejmu weszły 42 osoby powyżej 60 lat, co stanowi 9,13 % ogólnej liczby posłów.

Z przedstawionych danych wynika, że osoby powyżej 60 lat raczej rzadko brały czynny udział w wyborach parlamentarnych. Związane jest to zapewne z ogólnie niską oceną

¹¹ Autorka nie dysponuje danymi demograficznymi dotyczącymi Sejmu wybranego w 2005 roku oraz danymi z 2001 r.

polityki i polityków oraz brakiem oferty dla tej grupy wiekowej. Krótko istniała wprawdzie Polska Partia Emerytów i Rencistów, ale nie cieszyła się zbyt dużą popularnością społeczną i nie wprowadziła do Parlamentu swoich przedstawicieli. Autorkę dziwi takie dystansowanie się od polityki, które znajdujemy nawet w przeznaczonym dla seniorów portalu www.panipani.pl „Jedyną, czym na pewno nie będziemy się zajmować, to polityka. Zapytano kiedyś naszego poetę Leopolda Staffa - autora wielu wierszy liryczno - refleksyjnych, głoszących filozofię radosnej afirmacji życia i pogodnego sceptycyzmu - co sądzi o sytuacji politycznej w Polsce? Staff odpowiedział wtedy: "... od wielkiej polityki to ja mam Piłsudskiego...". I my także tego będziemy się trzymać (a na marginesie polecamy wiersze Staffa - naprawdę piękne)".¹² Poezja zamiast polityki to być może piękna, ale wyjątkowo niepraktyczna idea. W dodatku takie stanowisko wydaje się afirmacją nieuczestnictwa w polityce, a więc pozbawiania się dobrowolnie wpływu (poza głosowaniem w wyborach) na sytuację w kraju. Taka postawa, sprowadzająca się do oczekiwania na to, co przyniesie los jest obca wielu aktywnym seniorom rozumiejącym, że także od politycznej aktywności zależy jakość życia poszczególnych grup społecznych. Problemem związanym ze zwiększeniem ich aktywności politycznej są przede wszystkim niejasne kryteria wyłaniania kandydatów startujących w wyborach sprowadzające się do gry partyjnej, co nie sprzyja rozszerzaniu już ukształtowanych elit politycznych.¹³

Rozwój internetu wygenerował praktycznie nieograniczone możliwości kontaktów społecznych, w tym także reklamy produktów i usług. Wszystkie ogólne portale internetowe różnicują strony przeznaczone dla kobiet i mężczyzn jako grup docelowych swoich ofert.¹⁴ Reklamowane tam produkty to głównie kosmetyki, gadżety techniczne i usługi upiększająco-zdrowotne. Z analizy zawartości tych stron wynika, że są one adresowane głównie do młodych kobiet i mężczyzn, mieszkańców miast uzyskujących co najmniej średnie dochody. Z pewnością niszą rynkową jest grupa osób po 50-tym roku życia, do których prawie w ogóle nie adresuje się, w polskim internecie, żadnego przekazu medialnego. Śladowe zainteresowanie tą grupą docelową wykazują także inne media, które głównie adresują do tej grupy reklamy lekarstw (zwłaszcza przeciwbólowych), systemów emerytalnych czy kuriozalne reklamy usług pogrzebowych pod nazwą „Nasi Bliscy”. Autorka oczekiwałaby raczej pozytywnej wizji starości, zachęcenia do aktywności czy zmiany nastawienia do

¹² www.panipani.pl, 3.01.2010 r.

¹³ por. E. Sawa-Czajka, *Mediatyzacja polityki-polskie doświadczenia*, (w:) E. Sawa-Czajka (red.), *Konteksty dziennikarstwa*, Kielce 2009; por. także: E. Sawa-Czajka, *Kobiety w polityce – perspektywa międzynarodowa*, www.novamedusa.net, 3.01.1010 r.hh

¹⁴ np. www.kobieta.pl; www.pani.pl, 3.01.2010 r.

świata, szczególnie w kontekście przewidywanego wydłużenia aktywności zawodowej. Podobne obserwacje wynikają z analizy ocen kosmetyków i reklam w prasie kobiecej, które wiekowo zatrzymują się na granicy 50 lat. Wyjątkiem internetowym jest strona www.panipani.pl. Założyciele strony zachęcają do wielostronnej aktywności, współpracy, wymiany doświadczeń. Z analizy zamieszczanych postów wynika, że znaczną większość odwiedzających stronę stanowią kobiety pracujące oraz emerytki, które są zainteresowane aktywnym spędzaniem czasu i dzieleniem się doświadczeniami. Z analizy strony nie wynika jednak jakie i czy w ogóle jakieś wspólne przedsięwzięcia zostały przeprowadzone. Inicjatywa ta jest bardzo dobra i myślę, że tylko kwestią czasu jest zwiększenie ilości uczestników portalu bowiem bariera związana z brakiem możliwości korzystania z internetu praktycznie nie istnieje w miastach, a obszary wiejskie także nie są pozbawione takiej możliwości. Również seniorzy coraz częściej umieją lub uczą się korzystania z nowoczesnych technologii (patrz przykład działalności inż. Jacka Mrocza, s. 11)

Rodzajem zwiększania aktywności osób w wieku starszym są uniwersytety trzeciego wieku proponujące twórcze spędzanie czasu, naukę i rozwijanie różnorodnych zainteresowań. Idea ta cieszy się ogromną popularnością w Polsce choć jest ograniczona przede wszystkim do miast. „W *Międzynarodowym planie działania w kwestii starzenia się społeczeństw*, przyjętym przez Światowe Zgromadzenie ONZ na temat „Starzenia się społeczeństw” w Wiedniu (1982 r.), znalazło się po raz pierwszy następujące zdanie: *Instytucje państwowe, organizacje pozarządowe i środki masowego przekazu mają podjąć starania, aby osoby stare miały dostęp do wiedzy na różnym poziomie, aby nie musiały żyć z piętnem upośledzenia fizycznego i psychicznego, a także nie były pozbawione zadań i uznania w swoim środowisku.*

W ten sposób ONZ zwróciło m.in. uwagę na edukację osób starszych. W tradycyjnym modelu kształcenia ustawicznego nie wyznaczono jej osobnego miejsca. Odbiorcami oświaty pozaszkolnej były na ogół młodsze osoby dorosłe i ludzie w wieku średnim. To właśnie do nich adresowane były wszelkiego rodzaju kursy dokształcające i działalność szkół uzupełniających wiedzę, które pojawiły się w Europie już w II połowie XIX w. Wymienić tu należy również takie instytucje, jak szkoły ludowe w Niemczech, polskie uniwersytety ludowe sprzed II wojny światowej, czy nawet ideę otwartej szkoły wyższej „open university” skupiającej (oprócz studentów) grono wolnych słuchaczy w różnym wieku. Jednak osoby starsze nie spotkały się z programami i metodami nauczania przeznaczonymi specjalnie dla nich, uwzględniającymi ich stan zdrowia i możliwości.

Warto przypomnieć, że problematyka ludzi starszych pozostaje w kręgu zainteresowań i zadań ONZ. Świadczy o tym dwukrotne już proklamowanie przez tę organizację – Roku

Ludzi Starych oraz Dekady Osób Starych (1990-2000). Towarzyszyło temu powstawanie i uaktywnianie się coraz liczniejszych stowarzyszeń osób starych i grup działających na rzecz ludzi starych.

Znacznie wcześniej od przytaczanych tu działań ONZ i UJ, bo już w 1973 r., jako pierwszy na świecie powstał w Tuluzie przy Instytucie Nauk Społecznych – Uniwersytet Trzeciego Wieku założony przez profesora Pierre Vellasa. Dwa lata później (w 1975 r.) powstał pierwszy Uniwersytet Trzeciego Wieku w Polsce, przy życzliwej akceptacji Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego, założony przez profesora gerontologii Halinę Swarc, której nosi dziś imię, i który mam zaszczyt reprezentować.

Głównym celem powstałych uniwersytetów było dążenie do poprawy jakości życia osób starszych (przez włączenie ich do systemu kształcenia ustawicznego) i utrzymania dobrej kondycji fizycznej, co pomaga w zachowaniu i zwiększaniu intelektualnej, psychicznej i fizycznej sprawności ludzi „trzeciego wieku”. Jednym z celów było też prowadzenie badań naukowych z zakresu gerontologii społecznej. (...)

Zaczęły powstawać następne tego rodzaju uniwersytety we Francji, w Belgii, Polsce (za przykładem UTW w Warszawie), Kanadzie, Szwajcarii, a w następnych latach we Włoszech, w Hiszpanii, Szwecji, Ameryce Północnej i Południowej, Oceanii i Azji.

W związku z szybko rozszerzającą się ideą UTW zaistniała potrzeba ich międzynarodowego stowarzyszenia, wobec czego w 1975 r. powstało Międzynarodowe Stowarzyszenie Uniwersytetów Trzeciego Wieku – *L'Association Internationale des Universités du Troisième Age* – AIUTA. Członkiem tej organizacji może być każdy UTW działający przy wyższej uczelni¹⁵.

Obecnie w Polsce istnieje ponad 100 placówek tego typu, w których studiuje ponad 40.000 osób.¹⁶ W Warszawie działa 13 placówek. Ogólna ocena ich działalności jest pozytywna. Dość typowa jest działalność lubelskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku, który istnieje ponad 25 lat i korzysta z zaplecza w postaci lubelskiego środowiska naukowego złożonego z kilkunastu uczelni oraz innych placówek kulturalno-naukowych jak biblioteki i muzea. Filie tej placówki istnieją w mniejszych miastach Lubelszczyzny (Puławach, Zamościu, Tomaszowie Lubelskim). Lubelski uniwersytet organizuje w czerwcu 2010 roku

¹⁵ Z. Sztajer, *Idea powstania i działalności uniwersytetów trzeciego wieku*, <http://www.koweziu.edu.pl/edukator/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=188>, 30.12.2009

¹⁶ M. Borczyk, *Uniwersytety trzeciego wieku w Polsce – różnorodność rozwiązań prawno-organizacyjnych*, [http://parl.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/DDB3582FEA69F634C12572D60046C380/\\$file/Uniwersytety%20trzeciego%20wieku%20w%20Polsce.pdf](http://parl.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/DDB3582FEA69F634C12572D60046C380/$file/Uniwersytety%20trzeciego%20wieku%20w%20Polsce.pdf), 31.12.2009 r.

konferencję "Starzenie się z godnością"¹⁷, której celem jest dyskusja o różnych aspektach procesu starzenia się oraz aktywizacji osób starszych. Uniwersytet realizował i realizuje także programy adresowane do krajów Europy Wschodniej jak „Dwa miasta, dwie kultury, tysiąc inspiracji” polegający na przenoszeniu doświadczeń z zakresu aktywizacji społecznej i kulturalnej osób starszych do Brześcia na Białorusi oraz promocja aktywnego stylu życia wśród seniorów białoruskich”.¹⁸ Działalność uniwersytetu to przede wszystkim zajęcia rozwijające wiedzę i zainteresowania uczestników oraz informacje dotyczące zdrowego sposobu życia i profilaktyki zdrowotnej. W roku akademickim 2009/2010 odbywają się między innymi wymienione niżej zajęcia:

16 listopada Polonia Restituta – listopadowa niepodległość 1918

23 listopada Rola kobiet we współczesnej polityce

30 listopada Spór o ocenę Drugiej Rzeczypospolitej 1918-1939

7 grudnia Żydzi w Lublinie

14 grudnia Spotkanie kolędowe

11 stycznia Kolędowanie lubelskie

18 stycznia Ikony święte Trzech Króli

25 stycznia Unia Lubelska w perspektywie współczesnej

Wykłady o przyrodzie

21paźdz. GMO – korzyści i obawy (żywność modyfikowana)

28 paźdz. Czy rośliny mogą rosnać bez gleby?

4 listopada Dom poza ziemią.

18 listopada Ogrody Lubelszczyzny

25 listopada Krajobrazy Azji Południowo-Wschodniej.

2 grudnia Czerwce barwierskie i inne owady użyteczne.

¹⁷ <http://konferencjalutw2010.republika.pl>, 31.12.2009 r.

¹⁸ www.lutw.lublin.pl, 31.12.2009

9 grudnia Przyrodnicze walory pasa przygranicznego doliny Bugu.

16 grudnia Morawy – ludzie, historia i krajobrazy.

13 stycznia Krajobrazy obszarów przemysłowych.

20 stycznia Elektrownie jądrowe – zagrożenie czy korzyść?

Wykłady o zdrowiu

16 paźdz. Choroba Parkinsona

23 paźdz. Choroba refluksowa przełyku.

6 listopada Choroba zwyrodnieniowa stawów.

13 listopada Nefrologia.

20 listopada Bóle mięśni, kości i stawów.

27 listopada Migrenowe bóle głowy.

4 grudnia Kamnica żółciowa.

11 grudnia Napromieniowanie żywności

Źródło: www.lutw.lublin.pl, 31.12.2009 r.

Uczestnicy projektu wspólnie jeżdżą i chodzą na wycieczki oraz biorą udział w zajęciach sportowych dostosowanych do ich możliwości.

Osoby pozostające na emeryturze chcą i lubią pracować i działać społecznie. Na toruńskim osiedlu Rubinkowo od 2008 roku w Klubie Jantar trzy razy w tygodniu zajęcia komputerowe dla seniorów prowadzi inż. Jacek Mroczek. Poniżej wizytówka zachęcająca do udziału w kursach komputerowych.

Witam Seniorów.

Ja też należę do grupy ludzi wcześniej urodzonych, jestem Seniorem.
Z wielką przyjemnością redaguję tę stronę internetową.
Dlatego że: lubię i chcę dać coś innym od siebie.
To nie prawda że w wieku emerytalnym nic nie można zrobić, dla siebie.
Można i to dużo – jeśli tylko się chce. Kiedy byłem : Żakiem: nie było możliwości nauki Obsługi komputera.
Kalkulator kieszonkowy był nazywany komputerem. Czas idzie do przodu, nie zostawaj w tyle. Nie pogadasz z wnukami, bez znajomości choćby częściowej Komputera i Internetu.
Nie zrozumiałe będą Ci terminy które dzieci używają. Seniorzy nie dajmy się! Póki czas nam sprzyja.
Możliwości mamy, tylko chcieć. Mówię bo sam w dojrzałym wieku zacząłem poznawać Tajniki komputerowe.
Dlatego uczę wszystkich seniorów, podstawy obsługi komputera.
Serdecznie zapraszam państwa na kurs, zorganizowany przez Spółdzielnię Mieszkaniową Rubinkowo. KURS OBSŁUGI KOMPUTERA dla SENIORÓW.
Wśród rówieśników łatwiej przyswajać wiedzę. Nie nauczyłem się komputera na studiach- Lecz po nich / po latach/ A wszystko zależy od nas samych. Ja to sprawdziłem i polecam.
Niech komputer będzie dla nas pomocny i rozrywką. Czemu chcesz być uboższy o tę wiedzę.
Masz do mnie pytania- czekam w każdy wtorek w klubie JANTAR od 9 -13.30 na kursie.
Możesz też napisać na adres E- mail na tej stronie.

Redaktor - Jacek Mroczek¹⁹

Inż. Jacek Mroczek i Jolanta Guzowska zajmują się również fotografią cyfrową. Jak sami piszą „pozwoiliło nam to spotkać dużo ciekawych ludzi, chcieliśmy podzielić z innymi ludźmi o podobnych zainteresowaniach i tak powstała strona www.wmoimobiektywie.home.pl. Działamy również w Klubie Seniorów na Rubinkowie. Z imprez tam się odbywających staraliśmy się za pomocą zdjęć i fotoreportaży pokazać czym się zajmują seniorzy gdy mają wolny czas, jak wypoczywają. Powstała następna strona www.seniorzy.za.pl. Po obejrzeniu tych stron www można zobaczyć, co w ostatnim okresie

¹⁹ <http://www.seniorzyikomputer.strefa.pl/strona25.html>, 1.01.2010 r.

się działo u seniorów. Przy tworzeniu tych stron www uczestniczą nasi znajomi. Przysyłają zdjęcia, fotoreportaże i je zamieszczamy. Od lata tego roku zostaliśmy dziennikarzami „Gazety Pomorskiej”. Wysyłamy tam fotoreportaże. Nasze materiały ukazują się na stronie www.mmtorun.pl. Pracujemy tam razem podpisujemy się pod artykułami i reportażami Yola – Jacek. Dzisiaj wysłaliśmy fotoreportaż o szopkach Bożonarodzeniowych na stronie www.podanej.powyzej. Z tej pracy jako dziennikarze nie mamy profitów ale mamy tę satysfakcję że naszą pracę oglądają inni ludzie i współpracujemy z młodą kadrą dziennikarską.”²⁰ Należy dodać, że za swoją pracę dziennikarską Państwo Jolanta Guzowska i Jacek Mroczek dostali nagrodę ogólnopolską w grudniu 2009 roku.

Współpraca pomiędzy osobami młodymi i starszymi niesie wiele pozytywnych elementów, choć nie zawsze jest łatwa. W Raporcie tygodnika „Polityka” pokazano interesujące przykłady takiej synergii w różnych dziedzinach od nauki po sztukę i działania społeczne. Najważniejszym elementem są wspólne cele i zrozumienie, że taka współpraca może bardzo wzbogacić obie grupy o nowe doświadczenia rozumiane w prostym sensie tego słowa, związane z doświadczeniem życiowym seniorów. Może również dać seniorom, jak pokazuje to przykład Pana Jacka i Pani Jolanty nowe możliwości realizacji własnych pomysłów na życie i pracę, a nawet zdobycie nowych zawodów.

„Na takim właśnie pomysle opiera się wiele oddolnych inicjatyw, gdzie ludzie z różnych pokoleń wspólnie prowadzą działalność społeczną. W sektorze pozarządowym można wręcz zaobserwować pewną modę na tego rodzaju przedsięwzięcia”.²¹

Wzrost liczby seniorów postawi przed nowoczesnymi społeczeństwami konieczność nowego spojrzenia na osoby w tym wieku, ich potrzeby i możliwości. Zdaniem autorki, kontekst kulturowo-społeczny dla tej grupy w XXI wieku wymagać będzie następujących zmian:

- odrzucenia społecznego stereotypu seniora jako osoby nieaktywnej, nie korzystającej z nowinek technicznych;
- wydłużenia czasu pracy zawodowej;
- aktywizacji seniorów w każdym sensie tego słowa: fizycznej, edukacyjnej, towarzyskiej;
- podjęcia działań związanych z aktywnym włączaniem się seniorów do prac organizacji społecznych i partii politycznych;

²⁰ J. Mroczek, *Informacja z dn. 23.12.2009 r.*, Materiały w posiadaniu autorki

²¹ J. Cieśla, op. cit., s. 48-49.

- promocji zdrowego trybu życia.²²

Address of author

*Elżbieta Sawa-Czajka
Toruńska Szkoła Wyższa
ul. Młodzieżowa 29
87-100 Toruń
Tel.: 0502-79-00-54
Skype: wstega.mobiusa*

²² Działania tego typu podejmowane są zarówno poprzez Uniwersytety Trzeciego Wieku jak również inne organizacje, np. działające wśród emigrantów w Izraelu (wywiad z Nelly Ljabach, materiały w posiadaniu autorki, 20.12.2009 r.)